

ANALIZA POLITYKI STÓP PROCENTOWYCH PROWADZONEJ PRZEZ BANKI SPÓŁDZIELCZE

Banki spółdzielcze można określić mianem małych banków „specjalistycznych”. Charakteryzują się one przede wszystkim lokalnym zasięgiem działania, tj. obsługują głównie osoby prywatne oraz drobnych przedsiębiorców, w tym rolników zamieszkujących dany teren. Lokalny zakres działalności banków spółdzielczych sprawia, że:

- ❖ funkcjonują one zarówno na tzw. obszarach „nieubankowionych”, gdzie są często jedynymi pośrednikami finansowymi (monopolistami) na danym terenie,
- ❖ jak również działają na terenach silnie „ubankowionych”, gdzie narażone są na silną konkurencję ze strony innych pośredników finansowych, w tym przede wszystkim banków komercyjnych, tj. banków w formie spółki akcyjnej, lub państwowych.

Ponadto powszechnie wiadomo, że banki spółdzielcze są małymi, pod względem wielkości ekonomiczno-finansowych, jednostkami. Tym samym nie osiągają korzyści skali. Banki spółdzielcze są często zmuszone stosować niższe oprocentowanie depozytów i wyższe oprocentowanie kredytów niż inne banki, aby pokryć proporcjonalnie wyższe niż w innych większych bankach koszty działania.

Podstawowymi produktami bankowymi oferowanymi przez banki spółdzielcze pozostają nadal depozyty i kredyty, choć trzeba zaznaczyć, że wachlarz usług oferowanych klientom przez analizowane banki stale się rozszerza. Zasadniczo jednak banki spółdzielcze posiadają stosunkowo niewielką bazę klientów.

Dwie wyżej wymienione cechy (lokalny charakter i mała wielkość), charakterystyczne dla sektora banków spółdzielczych, sprawiają, że powinny one stosować odpowiednią, konkurencyjną politykę stóp procentowych. Warto również zaznaczyć, że cena jest często jednym z niewielu czynników (inny czynnik to np. znajomość klienta), którymi banki spółdzielcze mogą konkurować z innymi pośrednikami finansowymi.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest analiza wysokości i zmiany oprocentowania w wybranych grupach banków spółdzielczych.

Celem pośrednim jest:

- ❖ zbadanie związku między zmianą wartości depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki oprocentowania depozytów,

Konsultacje dla banków

- ❖ zbadanie związku między zmianą wartości należności ogółem i należności zagrożonych¹⁾ od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych a wysokością i zmianą stosowanego przez banki oprocentowania kredytów.

Badanie wpływu zmian oprocentowania na dynamikę depozytów i należności oparto na analizie:

- ❖ średniej stopy procentowej dla depozytów,
- ❖ średniej stopy procentowej kredytów dla osób prywatnych i kredytów dla podmiotów gospodarczych,
- ❖ dynamiki depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych,
- ❖ dynamiki należności od osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Do analizy przyjęto następujące okresy:

- ❖ zmiana oprocentowania liczona jest jako różnica między oprocentowaniem stosowanym na dzień 31 marca 2000 roku i 30 września 1999 roku,
- ❖ dynamikę depozytów oraz należności wyznaczono dla okresu od 31 grudnia 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku.

W analizie założono, że różnica 3 miesięcy pozwoli uchwycić czas reakcji klientów na wprowadzoną przez banki zmianę oprocentowania.

W opracowaniu uwzględniono oprocentowanie depozytów i kredytów obowiązujące w dniach: 30 września i 31 grudnia 1999 roku oraz 31 marca i 30 czerwca 2000 roku.

W związku ze specyfiką działalności banków spółdzielczych przyjęto następujące zasady:

- ❖ w analizie wykorzystano zmienne stopy procentowe, ponieważ, jak wynika z przeprowadzonej ankiety, nieliczne badane banki spółdzielcze i tylko dla niektórych produktów stosują oprocentowanie stałe, natomiast wszystkie oferują zmienne,
- ❖ dla depozytów jako reprezentatywne wybrano oprocentowanie dla rachunków: a vista osób fizycznych, ROR, depozytów 1-miesięcznych, 3-miesięcznych, 6-miesięcznych oraz 12-miesięcznych,
- ❖ w przypadku kredytów analizie poddano oprocentowanie dla kredytów rocznych dla osób prywatnych i podmiotów gospodarczych.

Stopy procentowe, zarówno dla depozytów, jak i dla kredytów, odniesiono do WIBOR-u 3-miesięcznego. Stawki tego WIBOR-u wybrano z racji małych różnic między nimi a stawkami WIBOR-u 1- i 6-miesięcznego. Jednocześnie wyżej wymienione stopy procentowe porównano ze średnimi stopami procentowymi 35 banków komercyjnych.

Do analizy wykorzystano dane 39 banków spółdzielczych (w opracowaniu traktowane jako sektor), które odpowiedziały na ankietę Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG), dotyczącą oferowanego przez nie oprocentowania.

Dla potrzeb niniejszego opracowania wyodrębniono pięć podstawowych grup banków spółdzielczych:

- ❖ wszystkie analizowane banki spółdzielcze,

¹⁾ Należności zagrożone obejmują kategorię należności poniżej standardu, wątpliwe i stracone.

Bezpieczny Bank

- ❖ banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG zarówno na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności, jak i na przejęcie innego banku,
- ❖ banki spółdzielcze: „duże” i „małe” (według kryterium wysokości funduszy własnych),
- ❖ banki spółdzielcze, w których depozyty lub należności wzrosły powyżej średniej w całej analizowanej grupie, oraz banki, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów,
- ❖ zagrożone banki spółdzielcze, tj. banki legitymujące się w analizowanym okresie współczynnikiem wypłacalności niższym niż 8%.

1. Grupa 39 analizowanych banków spółdzielczych

Banki spółdzielcze w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku podwyższyły oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych (średnio odpowiednio o: 0,72 p.p. i 2,63 p.p.). Największy wzrost oprocentowania depozytów dotyczył depozytów 1-miesięcznych i rocznych, a najmniejszy depozytów bieżących. Oprocentowa-

Tabela 1. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,49	8,09	8,84	10,27	10,77	11,23
31 grudnia 1999	5,81	8,57	10,37	11,77	12,23	12,87
31 marca 2000	6,08	8,71	11,21	12,46	12,89	13,43
30 czerwca 2000	6,22	8,78	11,70	12,84	13,27	13,81
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,74	0,69	2,86	2,57	2,51	2,58
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,83	-8,23	-7,48	-6,05	-5,55	-5,09
30 czerwca 2000	-12,38	-9,82	-6,90	-5,76	-5,33	-4,79
Średnie oprocentowanie w bankach komercyjnych:						
30 września 1999	6,43	8,66	10,65	11,17	11,52	12,01
30 czerwca 2000	7,18	9,09	13,35	14,01	14,32	14,64
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem w bankach spółdzielczych a w bankach komercyjnych:						
30 września 1999	-0,94	-0,57	-1,81	-0,90	-0,75	-0,78
30 czerwca 2000	-0,96	-0,31	-1,65	-1,17	-1,05	-0,83

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

nie depozytów bieżących i terminowych w bankach spółdzielczych było niższe niż w bankach komercyjnych (średnio odpowiednio o: 0,64 p.p. i 1,18 p.p. na koniec czerwca 2000 roku).

W analizowanym okresie wzrost oprocentowania depozytów: a vista, 3-, 6- i 12-miesięcznych w bankach spółdzielczych był mniejszy niż w bankach komercyjnych, dlatego też wzrosła różnica między średnim oprocentowaniem depozytów w bankach spółdzielczych a średnim oprocentowaniem depozytów w bankach komercyjnych. Natomiast różnica między średnim oprocentowaniem rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych i depozytów 1-miesięcznych w analizowanym okresie zmalała.

Różnica między oprocentowaniem depozytów w bankach spółdzielczych a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego była znaczna, ale w analizowanym okresie dla depozytów terminowych zmniejszyła się, co oznacza, że zmalała różnica pomiędzy (niższym) kosztem pozyskania depozytów od podmiotów niefinansowych a (wyższym) kosztem pozyskania środków na rynku międzybankowym.

Tabela 2. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	22,63	1,84	22,01	1,72
31 grudnia 1999	23,29	1,84	22,46	1,72
31 marca 2000	23,43	1,84	22,46	1,72
30 czerwca 2000	23,50	1,84	22,60	1,72
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,87	0,00	0,59	0,00
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	6,31	–	5,69	–
30 czerwca 2000	4,90	–	4,00	–
Średnie oprocentowanie w bankach komercyjnych:				
30 września 1999	19,56	–	18,13	–
30 czerwca 2000	22,05	–	20,93	–
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem w bankach spółdzielczych a w bankach komercyjnych:				
30 września 1999	3,07	–	3,88	–
30 czerwca 2000	1,45	–	1,67	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Banki spółdzielcze w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku w mniejszym stopniu podwyższyły oprocentowanie kredytów niż depozytów (kredyty 12-miesięczne średnio o 0,73 p.p., depozyty 12-miesięczne o 2,58 p.p.). Oprocentowanie kredytów dla ludności, jak i podmiotów gospodarczych w bankach spółdzielczych było wyższe niż w sektorze banków komercyjnych (średnio odpowiednio o: 1,45 p.p. i 1,67 p.p.). Różnica między średnim oprocentowaniem kredytów w bankach spółdzielczych a średnią w sektorze banków komercyjnych w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku zmniejszyła się.

W badanym okresie stosowane oprocentowanie depozytów i kredytów w sektorze banków spółdzielczych było mniej korzystne dla klientów tych banków w porównaniu ze stosowanym oprocentowaniem w sektorze banków komercyjnych.

2. Banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG

Z 39 banków spółdzielczych, których politykę oprocentowania poddano analizie, 9 otrzymało pomoc z BFG, w tym 4 na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności i 5 na przejęcie innego banku.

Tabela 3. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,31	7,88	8,15	10,55	11,01	8,65
31 grudnia 1999	5,25	8,50	10,88	13,13	13,43	13,74
31 marca 2000	5,25	8,50	11,13	13,33	13,63	13,94
30 czerwca 2000	5,25	8,50	11,76	13,56	13,88	14,19
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,94	0,63	3,61	3,01	2,86	5,54
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-1,17	-0,21	-0,69	0,28	0,24	-2,58
31 grudnia 1999	-0,56	-0,07	0,50	1,36	1,20	0,87
31 marca 2000	-0,83	-0,21	-0,08	0,87	0,74	0,51
30 czerwca 2000	-0,97	-0,28	0,06	0,73	0,60	0,38
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-12,01	-8,45	-8,17	-5,77	-5,31	-7,67
30 czerwca 2000	-13,35	-10,10	-6,84	-5,04	-4,73	-4,41

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 4. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	7,00	8,30	9,44	10,30	10,69	11,80
31 grudnia 1999	7,10	8,70	10,96	12,30	12,44	13,43
31 marca 2000	7,60	8,90	11,86	12,96	13,26	13,81
30 czerwca 2000	7,90	8,90	12,52	13,32	13,74	14,26
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,90	0,60	3,08	3,02	3,05	2,46
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	1,51	0,21	0,60	0,03	-0,08	0,57
31 grudnia 1999	1,29	0,13	0,59	0,53	0,21	0,56
31 marca 2000	1,52	0,19	0,65	0,50	0,37	0,38
30 czerwca 2000	1,68	0,12	0,82	0,48	0,47	0,45
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-9,32	-8,02	-6,88	-6,02	-5,63	-4,52
30 czerwca 2000	-10,70	-9,70	-6,08	-5,28	-4,86	-4,34

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

W okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku wzrosło oprocentowanie depozytów i kredytów w analizowanej grupie banków.

Według stanu na 30 czerwca 2000 roku depozyty terminowe w badanych bankach były wyżej, a kredyty niżej oprocentowane w porównaniu ze średnią w sektorze banków spółdzielczych. Jedynie w bankach, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności, depozyty bieżące były oprocentowane poniżej średniej w sektorze.

Widoczny był spadek różnicy między stopami depozytowymi a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego, z wyjątkiem depozytów bieżących. Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku o ponad 4 punkty procentowe droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Bezpieczny Bank

Tabela 5. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	19,83	2,00	18,35	1,63
31 grudnia 1999	21,67	2,00	20,23	1,63
31 marca 2000	21,67	2,00	20,48	1,63
30 czerwca 2000	21,67	2,00	20,48	1,63
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,83	0,00	2,13	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-2,80	0,16	-3,66	-0,09
31 grudnia 1999	-1,62	0,16	-2,23	-0,09
31 marca 2000	-1,77	0,16	-1,99	-0,09
30 czerwca 2000	-1,83	0,16	-2,13	-0,09
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	3,51	–	2,03	–
30 czerwca 2000	3,07	–	1,88	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 6. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
1	2	3	4	5
30 września 1999	21,60	2,15	20,40	1,70
31 grudnia 1999	22,90	2,15	21,60	1,70
31 marca 2000	22,70	2,15	21,60	1,70
30 czerwca 2000	22,80	2,15	21,80	1,70

Konsultacje dla banków

1	2	3	4	5
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,20	0,00	1,40	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-1,03	0,31	-1,61	-0,02
31 grudnia 1999	-0,39	0,31	-0,86	-0,02
31 marca 2000	-0,73	0,31	-0,86	-0,02
30 czerwca 2000	-0,70	0,31	-0,80	-0,02
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	5,28	–	4,08	–
30 czerwca 2000	4,20	–	3,20	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 7. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów do zmiany wartości depozytów i należności w grupie banków spółdzielczych, które otrzymały pomoc z BFG

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywat- nych	Należności zagrożone od osób prywat- nych	Należności od pod- miotów gospodar- czych	Należności zagrożone od pod- miotów gospodar- czych
Banki, które otrzymały pomoc z BFG na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,78	3,41	1,83	–	2,13	–
Wzrost/spadek (%)**	-6,27	2,34	6,60	52,99	12,53	-6,93
Banki, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,60	2,42	1,10	–	1,20	–
Wzrost/spadek (%)**	-0,07	7,05	8,30	6,70	13,75	7,19
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

Bezpieczny Bank

3. Banki spółdzielcze: „duże” i „małe”

Z badanej grupy banków spółdzielczych wyodrębniono banki o największych funduszach własnych (banki „duże”) i banki o najmniejszych funduszach własnych (banki „małe”).

Do grupy banków „dużych” zakwalifikowano 9 banków. W analizowanej grupie uwzględniono 3 największe pod względem funduszy własnych banki spółdzielcze (Bank Spółdzielczy Rzemiosła Kraków, Spółdzielczy Bank Rozwoju Samopomoc Chłopska i Krakowski Bank Spółdzielczy), których wysokość funduszy własnych przekracza minimalny próg dla banków komercyjnych, tj. 5 mln euro. Większość banków tej grupy prowadzi działalność w dużych miastach, tj. w warunkach silnej konkurencji. Dlatego też – chcąc utrzymać dotychczasowych i pozyskać nowych klientów – banki te powinny m.in. prowadzić konkurencyjną politykę w zakresie stóp procentowych.

Oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych w bankach „dużych” wzrosło w badanym okresie i było wyższe niż oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych na koniec czerwca 2000 roku (średnio odpowiednio o: 0,45 p.p. i 0,94

Tabela 8. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	6,13	8,50	9,48	10,53	10,98	11,71
31 grudnia 1999	6,46	8,98	11,99	13,21	13,48	13,91
31 marca 2000	6,53	9,04	12,43	13,56	13,78	14,26
30 czerwca 2000	6,81	9,08	12,88	13,85	14,10	14,53
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,69	0,58	3,40	3,32	3,12	2,82
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	0,64	0,41	0,64	0,26	0,21	0,48
31 grudnia 1999	0,65	0,42	1,62	1,44	1,25	1,04
31 marca 2000	0,44	0,32	1,23	1,10	0,89	0,83
30 czerwca 2000	0,59	0,31	1,18	1,01	0,83	0,72
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,20	-7,82	-6,84	-5,79	-5,34	-4,61
30 czerwca 2000	-11,79	-9,52	-5,72	-4,75	-4,50	-4,07

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

p.p.). W porównaniu z sektorem banków komercyjnych średnie oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych w bankach „dużych” było niższe (średnio odpowiednio o: 0,19 p.p. i 0,24 p.p.). Jedynie w bankach „trójki” oprocentowanie depozytów bieżących było korzystniejsze dla klientów niż w sektorze banków komercyjnych o 0,82 punktu procentowego.

Oprocentowanie kredytów w bankach o największych funduszach własnych wzrosło, ale było niższe niż oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych. W porównaniu z sektorem banków komercyjnych oprocentowanie kredytów w bankach „dużych” było wyższe, z wyjątkiem oprocentowania kredytów dla osób prywatnych w bankach „trójki”, które na koniec czerwca 2000 roku było niższe o 0,05 punktu procentowego.

Do grupy banków spółdzielczych „małych”, tj. o niskich funduszach własnych, zaliczono 4 banki, w tym jeden bank spółdzielczy zagrożony.

Od końca września 1999 roku do końca czerwca 2000 roku oprocentowanie depozytów w grupie banków „małych” wzrosło, ale było najniższe w sektorze banków spółdzielczych.

Tabela 9. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	21,33	1,89	20,38	1,56
31 grudnia 1999	22,72	1,89	22,27	1,56
31 marca 2000	22,83	1,89	22,38	1,56
30 czerwca 2000	22,50	1,89	22,16	1,56
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,17	0,00	1,78	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	-1,30	0,05	-1,64	-0,16
31 grudnia 1999	-0,57	0,05	-0,19	-0,16
31 marca 2000	-0,60	0,05	-0,08	-0,16
30 czerwca 2000	-1,00	0,05	-0,45	-0,16
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	5,01	–	4,06	–
30 czerwca 2000	3,90	–	3,56	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

Jedynie w tej grupie banków wzrosła różnica między stopami depozytów terminowych a stopą WIBOR-u 3-miesięcznego. Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku aż o 6,35 punktu procentowego droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Niewielki wzrost oprocentowania depozytów mógł mieć, obok innych czynników, wpływ na spadek wartości depozytów w analizowanych bankach w pierwszym półroczu 2000 roku.

Oprocentowanie kredytów w bankach „małych” obniżyło się w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku (średnio o 0,94 p.p.), ale przez cały ten okres było znacznie wyższe od średniego oprocentowania w sektorze banków spółdzielczych.

Banki „małe” działają w mniejszych miejscowościach, w których nie są narażone na silną konkurencję ze strony innych pośredników finansowych, dlatego w bankach tych oferowano najniższe oprocentowanie depozytów i najwyższe oprocentowanie kredytów w sektorze. Taka polityka stóp procentowych mogła wpłynąć na spadek wartości depozytów w analizowanej grupie w porównaniu ze średnią w sektorze.

Tabela 10. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,75	6,75	8,10	9,69	10,19	10,69
31 grudnia 1999	4,75	6,75	7,65	9,33	9,76	10,39
31 marca 2000	5,25	7,00	10,00	10,63	11,13	11,75
30 czerwca 2000	5,25	7,00	10,00	11,13	11,63	12,25
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,50	0,25	1,90	1,44	1,44	1,56
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,74	-1,34	-0,74	-0,58	-0,58	-0,54
31 grudnia 1999	-1,06	-1,82	-2,72	-2,44	-2,47	-2,48
31 marca 2000	-0,83	-1,71	-1,21	-1,83	-1,76	-1,68
30 czerwca 2000	-0,97	-1,78	-1,70	-1,71	-1,65	-1,56
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-11,57	-0,57	-8,22	-6,63	-6,13	-5,63
30 czerwca 2000	-13,35	-11,60	-8,60	-7,48	-6,98	-6,35

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 11. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych „małych” w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	29,00	2,38	25,88	2,50
31 grudnia 1999	28,50	2,38	24,88	2,50
31 marca 2000	28,75	2,38	23,63	2,50
30 czerwca 2000	28,75	2,38	24,25	2,50
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	-0,25	0,00	-1,63	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	6,37	0,53	3,86	0,78
31 grudnia 1999	5,21	0,53	2,42	0,78
31 marca 2000	5,32	0,53	1,16	0,78
30 czerwca 2000	5,25	0,53	1,65	0,78
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	12,68	–	9,56	–
30 czerwca 2000	10,15	–	5,65	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 12. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków spółdzielczych „dużych” i „małych” ze zmianą wartości depozytów i należności

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
1	2	3	4	5	6	7
Banki „duże”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,56	2,83	1,50	–	2,00	–
Wzrost/spadek (%)**	0,22	12,11	43,92	10,36	11,79	16,86

Bezpieczny Bank

1	2	3	4	5	6	7
Banki „małe”						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,38	1,03	-0,25	–	-2,25	–
Wzrost/spadek (%)**	-24,25	-0,97	12,25	-35,47	29,62	-1,93
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

4. Banki spółdzielcze, w których depozyty lub należności wzrosły powyżej średniej w grupie, oraz banki, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów

Z grupy 39 banków spółdzielczych wyodrębniono:

1. banki spółdzielcze, w których depozyty podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych wzrosły powyżej średniej w grupie w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku,
2. banki spółdzielcze, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku,
3. banki spółdzielcze, w których należności od podmiotów gospodarczych i osób fizycznych wzrosły powyżej średniej w grupie w okresie grudzień 1999 roku – czerwiec 2000 roku.

Wzrost depozytów lub należności nie był efektem procesów łączeniowych, ponieważ żaden z 39 banków spółdzielczych nie przyłączył innego banku w pierwszym półroczu 2000 roku.

4.1. Banki spółdzielcze, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w grupie

W 16 analizowanych bankach spółdzielczych wzrost depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów terenowych był wyższy od średniej.

W analizowanych bankach oprocentowanie depozytów bieżących i 1-miesięcznych wzrosło i było wyższe niż średnie oprocentowanie w sektorze banków spółdzielczych. Natomiast oprocentowanie depozytów terminowych powyżej 1 miesiąca również wzrosło, ale było niższe od średniego oprocentowania w sektorze.

Konsultacje dla banków

Tabela 13. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w sektorze (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,95	8,06	8,96	10,26	10,78	11,53
31 grudnia 1999	6,17	8,73	10,46	11,99	12,44	13,05
31 marca 2000	6,33	8,81	11,14	12,42	12,80	13,32
30 czerwca 2000	6,47	8,88	11,83	12,76	13,17	13,69
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,52	0,81	2,87	2,50	2,40	2,16
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	0,46	-0,03	0,12	-0,01	0,01	0,30
31 grudnia 1999	0,36	0,17	0,09	0,23	0,22	0,18
31 marca 2000	0,25	0,10	-0,07	-0,04	-0,08	-0,11
30 czerwca 2000	0,24	0,10	0,13	-0,07	-0,10	-0,12
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,37	-8,26	-7,36	-6,06	-5,55	-4,79
30 czerwca 2000	-12,13	-9,73	-6,77	-5,84	-5,43	-4,91

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

4.2. Banki spółdzielcze, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów

W pierwszym półroczu 2000 roku wartość depozytów spadła w 15 analizowanych bankach. Spadek wartości depozytów dotyczył głównie depozytów bieżących. Oprocentowanie depozytów w tych bankach wzrosło, ale było znacznie niższe od oprocentowania w innych bankach spółdzielczych.

4.3. Banki spółdzielcze, w których należności wzrosły powyżej średniej w grupie

W 14 analizowanych bankach spółdzielczych zaobserwowano wzrost należności od podmiotów gospodarczych i osób fizycznych powyżej średniej w całej grupie. Od września 1999 roku do czerwca 2000 roku w analizowanej grupie oprocentowanie

Bezpieczny Bank

Tabela 14. Średnie oprocentowanie depozytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których spadła wartość depozytów (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	4,80	7,93	8,86	10,14	10,63	11,43
31 grudnia 1999	5,20	8,13	9,96	11,19	11,66	12,40
31 marca 2000	5,70	8,37	10,99	12,16	12,64	13,23
30 czerwca 2000	5,70	8,37	11,33	12,52	12,98	13,58
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,90	0,43	2,47	2,37	2,35	2,15
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,69	-0,16	0,02	-0,13	-0,14	0,20
31 grudnia 1999	-0,61	-0,43	-0,41	-0,58	-0,57	-0,47
31 marca 2000	-0,38	-0,35	-0,22	-0,30	-0,25	-0,20
30 czerwca 2000	-0,52	-0,41	-0,37	-0,32	-0,29	-0,23
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-11,52	-8,39	-7,46	-6,18	-5,69	-4,89
30 czerwca 2000	-12,90	-10,23	-7,27	-6,08	-5,62	-5,02

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 15. Średnie oprocentowanie kredytów w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku w grupie banków spółdzielczych, w których należności wzrosły powyżej średniej w sektorze (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
1	2	3	4	5
30 września 1999	23,48	1,95	23,43	1,95
31 grudnia 1999	23,80	1,95	23,54	1,95
31 marca 2000	23,98	1,95	23,07	1,95
30 czerwca 2000	24,09	1,95	23,21	1,95
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,61	0,00	-0,21	0,00

Konsultacje dla banków

1	2	3	4	5
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	0,85	0,10	1,41	0,23
31 grudnia 1999	0,52	0,10	1,08	0,23
31 marca 2000	0,55	0,10	0,61	0,23
30 czerwca 2000	0,59	0,10	0,61	0,23
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	7,16	–	7,11	–
30 czerwca 2000	5,49	–	4,61	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Tabela 16. Porównanie zmiany średniego oprocentowania depozytów i kredytów w grupie banków spółdzielczych ze zmianą wartości depozytów i należności

Grupa banków	Depozyty bieżące	Depozyty terminowe	Należności od osób prywatnych	Należności zagrożone od osób prywatnych	Należności od podmiotów gospodarczych	Należności zagrożone od podmiotów gospodarczych
Banki, w których spadły depozyty						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,67	1,97	0,34	–	-0,32	–
Wzrost/spadek (%)**	-24,83	6,42	18,54	33,23	15,22	6,56
Banki, w których depozyty wzrosły powyżej średniej w całej grupie						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,62	2,01	0,92	–	0,59	–
Wzrost/spadek (%)**	27,42	25,55	62,83	10,69	12,23	23,62
Banki, w których należności wzrosły powyżej średniej w całej grupie						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,73	1,87	0,62	–	-0,36	–
Wzrost/spadek (%)**	36,75	12,14	97,60	10,77	25,80	-4,66
Grupa 39 banków						
Zmiana oprocentowania (p.p.)*	0,61	2,22	0,80	–	0,45	–
Wzrost/spadek (%)**	-3,50	12,93	37,58	15,00	14,07	15,87

Źródło: Dane NBP, prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

* W okresie wrzesień 1999 – marzec 2000 roku.

** W okresie grudzień 1999 – czerwiec 2000 roku.

Bezpieczny Bank

kredytów dla podmiotów gospodarczych spadło o 0,21 punktu procentowego, a oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych wzrosło o 0,61 punktu procentowego.

5. Banki spółdzielcze zagrożone

Do grupy zagrożonych banków spółdzielczych zakwalifikowano 5 banków. Dwa banki z tej grupy otrzymały pomoc z BFG.

Wszystkie analizowane banki spółdzielcze zagrożone w okresie od września 1999 roku do czerwca 2000 roku podwyższyły oprocentowanie depozytów terminowych. Oprocentowanie depozytów bieżących zmieniły dwa banki (jeden z nich podwyższył oprocentowanie, a drugi obniżył oprocentowanie depozytów bieżących). Banki zagrożone oferowały nieco wyższe oprocentowanie depozytów 1- i 3-miesięcznych niż w całej omawianej grupie banków spółdzielczych. Średnie oprocentowanie depozytów bieżących oraz depozytów 6- i 12-miesięcznych kształtowało się poniżej średniej w sektorze. Fakt ten może być jednym z czynników zjawiska niższego przyrostu

Tabela 17. Średnie oprocentowanie depozytów w grupie banków spółdzielczych zagrożonych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	a vista	ROR	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	12 miesięcy
30 września 1999	5,40	8,00	9,28	10,40	10,82	11,42
31 grudnia 1999	5,60	8,10	10,54	11,74	12,08	12,52
31 marca 2000	5,40	8,00	11,40	12,48	12,80	13,38
30 czerwca 2000	5,40	8,00	11,86	12,94	13,22	13,80
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	0,00	0,00	2,58	2,54	2,40	2,38
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem depozytów w grupie a średnią w sektorze:						
30 września 1999	-0,09	-0,09	0,44	0,13	0,05	0,19
31 grudnia 1999	-0,21	-0,47	0,17	-0,03	-0,15	-0,35
31 marca 2000	-0,68	-0,71	0,19	0,02	-0,09	-0,05
30 czerwca 2000	-0,82	-0,78	0,16	0,10	-0,05	-0,01
Różnica w p.p. między oprocentowaniem depozytów a WIBOR-em 3M z dnia:						
30 września 1999	-10,92	-8,32	-7,04	-5,92	-5,50	-4,90
30 czerwca 2000	-13,20	-10,60	-6,74	-5,66	-5,38	-4,80

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

Konsultacje dla banków

Tabela 18. Średnie oprocentowanie kredytów w grupie banków spółdzielczych zagrożonych w okresie od 30 września 1999 roku do 30 czerwca 2000 roku (w %)

Oprocentowanie z:	Kredyty dla osób prywatnych	Prowizja	Kredyty dla podmiotów gospodarczych	Prowizja
30 września 1999	23,70	1,90	23,38	1,90
31 grudnia 1999	24,50	1,90	24,20	1,90
31 marca 2000	24,60	1,90	23,30	1,90
30 czerwca 2000	24,70	1,90	23,60	1,90
Zmiana w p.p. (30 czerwca 2000 – 30 września 1999)	1,00	0,00	0,22	0,00
Różnica w p.p. między średnim oprocentowaniem kredytów w grupie a średnią w sektorze:				
30 września 1999	1,07	0,06	1,37	0,18
31 grudnia 1999	1,21	0,06	1,74	0,18
31 marca 2000	1,17	0,06	0,84	0,18
30 czerwca 2000	1,20	0,06	1,00	0,18
Różnica w p.p. między oprocentowaniem kredytów a WIBOR-em 3M z dnia:				
30 września 1999	7,38	–	7,06	–
30 czerwca 2000	6,10	–	5,00	–

Źródło: Dane prasowe i otrzymane z banków; opracowanie własne.

wartości depozytów w grupie banków zagrożonych niż w grupie analizowanych banków ogółem. W dwóch bankach zanotowano spadek wartości depozytów terminowych. W czterech bankach zagrożonych spadła wartość depozytów bieżących.

Pieniądz pozyskiwany na rynku międzybankowym był na dzień 30 czerwca 2000 roku o 4,80 punktu procentowego droższy od pieniądza pozyskiwanego od podmiotów niefinansowych w przypadku depozytów 12-miesięcznych.

Wszystkie banki zagrożone podwyższyły oprocentowanie kredytów. Tylko jeden bank w tej grupie obniżył oprocentowanie kredytów dla podmiotów gospodarczych i pozostawił na niezmiennym poziomie oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych. Pomimo tych zmian oprocentowanie kredytów w tym banku kształtowało się na bardzo wysokim poziomie.

Zmiana oprocentowania kredytów w poszczególnych bankach zagrożonych nie miała negatywnego wpływu na jakość portfela należności w analizowanym okresie.

Podsumowanie

W badanych bankach spółdzielczych nie zaobserwowano jednoznacznej zależności między sytuacją ekonomiczno-finansową banku a wysokością oferowanych stóp procentowych.

W bankach spółdzielczych oprocentowanie depozytów i kredytów, z punktu widzenia klienta banku, było mniej korzystne w porównaniu z bankami komercyjnymi. Wyjątek stanowiło wyższe oprocentowanie depozytów bieżących i niższe oprocentowanie kredytów dla osób prywatnych w bankach spółdzielczych „trójki” na koniec czerwca 2000 roku. Ponadto korzystniejsze oprocentowanie depozytów a vista stosowały banki spółdzielcze, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku, a korzystniejsze oprocentowanie kredytów grupa banków spółdzielczych, która otrzymała pomoc z BFG na samodzielną sanację.

Według stanu na 30 czerwca 2000 roku w badanej grupie 39 banków spółdzielczych najwyższe średnie oprocentowanie depozytów bieżących i terminowych oferowały banki „duże” oraz banki, które otrzymały pomoc z BFG na przejęcie innego banku. Najniższe oprocentowane były depozyty bieżące i terminowe w grupie banków „małych” oraz w grupie banków, w których zaobserwowano spadek wartości depozytów.

Oprocentowanie kredytów na koniec czerwca 2000 roku było najwyższe w grupie banków spółdzielczych „małych”. Również koszty prowizji od kredytów były najwyższe w tych bankach. Najniższe średnie oprocentowanie kredytów oferowały banki spółdzielcze korzystające z pomocy BFG oraz banki „duże”.

Banki spółdzielcze są bankami lokalnymi działającymi przeważnie w mniejszych miejscowościach, w których nie ma wielu pośredników finansowych, dlatego też zmiana oprocentowania w tych bankach była prawdopodobnie w większym stopniu wynikiem dwukrotnej podwyżki podstawowych stóp procentowych banku centralnego w analizowanym okresie niż konieczności konkurencji z innymi podmiotami finansowymi.

Ponadto z przeprowadzonej analizy wynika, że związek pomiędzy zmianą oprocentowania depozytów i kredytów a dynamiką ich wartości jest coraz mniejszy. Oznacza to, że na zmianę wartości depozytów i kredytów w bankach spółdzielczych coraz większy wpływ mają dostępność i jakość oferowanych usług. Konkurencja jedynie wysokością stóp procentowych prowadzi m.in. do zmniejszania marży odsetkowej, co ma negatywny wpływ na wynik odsetkowy i tym samym rentowność banku. Dlatego też banki spółdzielcze w swojej strategii powinny kierować się nie tylko zasadą konkurencji stopami procentowymi, ale również segmentacji klienta, tj. dostosować ofertę produktów do potrzeb klientów oraz poprawić dostępność i jakość oferowanych usług.